

**ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ
ТА ЇХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
В УМОВАХ НЕСВОБОДИ**

**HUMAN RIGHTS AND FREEDOMS
AND THEIR IMPLEMENTATION
IN CONDITIONS OF LACK
OF FREEDOM**

*Матеріали
міжнародної науково-практичної конференції
(Чернігів, 01 листопада 2018 року)*

Чернігів 2018

Рекомендовано до друку вченою радою Академії Державної пенітенціарної служби від 20 вересня 2018 року (протокол № 10).

Редакційна колегія:

Тогочицький О. М., доктор педагогічних наук, доцент, заслужений працівник освіти України;

Денисова Т. А., доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України;

Олійник О. І., кандидат юридичних наук, доцент;

Чебоксаров С. О., кандидат педагогічних наук, доцент;

Аніщенко В. О., кандидат технічних наук, доцент;

Пузирьов М. С., кандидат юридичних наук.

П68 **Права і свободи людини та їх забезпечення в умовах несприятливих умов: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Чернігів, 01 листоп. 2018 р.) / Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів, 2018. 450 с.**

До збірника матеріалів міжнародної науково-практичної конференції увійшли публікації вітчизняних та зарубіжних учених і практиків, присвячені актуальним питанням, пов'язаним із філософсько-правовим розумінням категорій «свобода» й «несвобода», правовими та психолого-педагогічними засадами підготовки здобувачів вищої освіти, функціонуванням органів та установ виконання покарань, реалізацією завдань пробації, цивільно-правовими напрямками забезпечення прав людини, дотриманням прав і свобод засуджених, персоналу та інших осіб кримінологічними, кримінально-правовими, процесуальними та кримінально-виконавчими засобами. Низка публікацій висвітлює міжнародні та національні підходи до запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню.

Для персоналу органів і установ виконання покарань Міністерства юстиції України, науково-педагогічних працівників, докторантів і аспірантів, курсантів, студентів та слухачів.

За зміст публікацій і достовірність результатів досліджень відповідальність несуть автори. Редакція залишає за собою право корегувати матеріали виступів.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВЕ РОЗУМІННЯ КАТЕГОРІЙ «СВОБОДА» Й «НЕСВОБОДА»

Бачинський В. М.

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ КАТЕГОРІЇ «ЗАКОННІСТЬ»: АНАЛІЗ ДОКТРИНАЛЬНИХ ПОГЛЯДІВ 3

Біба Ю. В.

НАУКОВІ ПЕРЕДУМОВИ ПРОВЕДЕННЯ ІСТОРИКО-ПРАВОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ НА ПЕВНИЙ СТРОК
У ПЕРІОД З 1970 Р. І ДОТЕПЕР 6

Доній Н. Є., Гончаренко О. Г., Кравчук Г. В.

НЕСВОДОБА ЯК ПОТРЕБА: ПАРАДОКС ОСІБ, СХИЛЬНИХ ДО РЕЦИДИВУ ЗЛОЧИНУ 8

Завгородня Ю. С.

ПРАВА ДИТИНИ ЯК НАПРЯМ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ДІТЕЙ,
ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ У КОНФЛІКТІ ІЗ ЗАКОНОМ 11

Касьяненко Л. М.

ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА, ГАРАНТОВАНІ КОНСТИТУЦІЄЮ УКРАЇНИ 13

Кочубко Ю. В.

ГЕНЕЗИС ТА СУЧАСНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ СВОБОДИ
І НЕСВОБОДИ 15

Кравченко М. М.

ПРАВО ЯК ЦІННІСНА ОСНОВА ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ 18

Курова А. А.

ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЬ НЕСВОБОДИ В УКРАЇНІ 21

Кучук А. М.

ЛЮДСЬКА ГІДНІСТЬ ЯК ВЕКТОР РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ
СИСТЕМИ (НА МАТЕРІАЛАХ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ) 23

Ліщук А. С.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ОСОБИ НА ПРАВОВУ ДОПОМОГУ
В КОНТЕКСТІ ПОЛОЖЕНЬ ОСНОВНОГО ЗАКОНУ УКРАЇНИ 26

Любич С. В.

КАТЕГОРІЯ СВОБОДИ У ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВОМУ РОЗУМІННІ 28

Марчук В. В.

О СОЦИАЛЬНОЙ СПРАВЕДЛИВОСТИ В ПРАВОСЛАВИИ И УГОЛОВНОМ ПРАВЕ 31

Олійник А. Ю.

КОНСТИТУЦІЙНА СВОБОДА ОСОБИ ЗАСУДЖЕНОГО ТА МЕЖІ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ 35

Олійник В. С.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗМІНИ ФОРМИ ПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ 39

Олійник О. І.

ДІЯЛЬНІСТЬ ГОЛОВНОГО ТЮРЕМНОГО УПРАВЛІННЯ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ
ПЕНІТЕНЦІАРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА НА ПОЧАТКУ ХХ СТ. 41

Пальченкова В. М.

ПОКАРАННЯ ЯК ВИД СОЦІАЛЬНИЙ КОНТРОЛЮ 44

Пекарчук А. В.

ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВЕ РОЗУМІННЯ СВОБОДИ ЛЮДИНИ 46

Рибкало М. М.

ДЕЯКІ ТЕНДЕЦІЇ ЩОДО ЗМІЦНЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ 48

Семіцький В. М.

СИСТЕМА ГАРАНТІЙ ЗАКОННОСТІ В ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ ПРАВОВОЇ
ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ 50

Стратонов В. М.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В СИСТЕМІ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ 53

Тимчук О. Л. ЛІБЕРАЛЬНА ТЕОРІЯ СВОБОДИ ОСОБИСТОСТІ: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВІ ТА ПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ.....	56
Хамич В. М. КРИЗИС НАКАЗАНИЯ ИЛИ ОТСУТСТВИЕ ОТВЕТСТВЕННОЙ СВОБОДЫ И НЕСВОБОДЫ.....	58
Чайковский А. С. ОБ ОСОБЕННОСТЯХ РОЗЫСКА ВОЕННЫХ ПРЕСТУПНИКОВ И СОТРУДНИКОВ СПЕЦСЛУЖБ В ЛАГЕРЯХ ВОЕННОПЛЕННЫХ, РАБОЧИХ И ОТДЕЛЬНЫХ РАБОЧИХ БАТАЛЬОНАХ ИНТЕРНИРОВАННЫХ (1939–1951 гг.).....	61
Яковенко В. С. ІНСТИТУТ ОМБУДСМАНА В УКРАЇНІ – КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР СТВОРЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	65

СЕКЦІЯ 2

ПРАВОВІ ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ І ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІВ ТА УСТАНОВ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ

Афонченко Т. П. ЭЛЕМЕНТЫ ПРОБАЦИИ ПРИ ОСУЩЕСТВЛЕНИИ ПРОФИЛАКТИЧЕСКОГО НАБЛЮДЕНИЯ ЗА ОСУЖДЕННЫМ.....	68
Беспаль О. Л. ДОСУДОВА ДОПОВІДЬ ЯК ЗАСІБ ЗАПОБІГАННЯ ВЧИНЕННЮ НОВИХ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ.....	71
Бикоян О. П. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНОГО ПОСІБНИКА У САМОСТІЙНІЙ РОБОТІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ.....	72
Бочелюк В. Й. ЗАКОНОМІРНОСТІ І ПРИНЦИПИ ВИХОВАННЯ ЗАСУДЖЕНИХ В УМОВАХ НЕСВОБОДИ.....	76
Гетта В. Г. НЕГАТИВНЕ МИСЛЕННЯ ТА ЙОГО ЗАПОБІГАННЯ.....	78
Дем'яненко Ю. О. УСВІДОМЛЕНЕ ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ ЯК ГОЛОВНА МЕТА СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ ІЗ ЗАСУДЖЕНИМИ.....	80
Дрижак В. В. ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПРОБАЦІЇ ЯК ФАКТОР ПОДАЛЬШОЇ ПІДТРИМКИ ПЕНІТЕНЦАРНОЇ РЕФОРМИ.....	83
Завацька Л. М. ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ «ВЕДЕННЯ ВИПАДКУ» У СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНІЙ РОБОТІ З НЕПОВНОЛІТНІМИ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ У КОНФЛІКТІ З ЗАКОНОМ.....	86
Загородній В. А. РОЛЬ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ УПОВНОВАЖЕНИХ ОРГАНІВ З ПИТАНЬ ПРОБАЦІЇ УКРАЇНИ.....	88
Іваній О. М. ПРАВОВІ ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ В УКРАЇНІ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРОБАЦІЇ.....	91
Кажімеж П., Ткаченко І. В. ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС НЕПОВНОЛІТНІХ У КОЛОНИЯХ: ВІД ПОКАРАННЯ ДО НАБУТТЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ХХІ ст.....	94
Капленко Т. В. ДВЯКИ АРГУМЕНТИ НА КОРИСТЬ СКЛАДЕННЯ ДОСУДОВОЇ ДОПОВІДІ ОРГАНОМ ПРОБАЦІЇ.....	97
Криловець М. Г. ДО ПРОБЛЕМИ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ НЕПОВНОЛІТНІХ ЗЛОЧИНЦІВ.....	100

декватності покарання вчиненому злочину є справа Марії Г., яка звернулася до Уповноваженого з прав дитини. 17-літня Марія засуджена за крадіжку велосипеда. Вирок суворий – термін ув'язнення 3 роки і 1 місяць. Дитина була затримана і на час звернення утримувалася в Київському СІЗО. За матеріалами звернення було зрозуміло, що покарання перевищує вчинене – це викрадений і повернутий через кілька годин велосипед (який тільки умовно можна назвати велосипедом) – три роки в'язниці. З вироку суду: «у висновку експерта вказано, що залишкова вартість представленого на дослідження викраденого велосипеда марки «Мінськ», з урахуванням ознак зносу, могла скласти 160 грн. 00 коп.» [5, с. 39].

Таким чином, основою подальшого удосконалення системи забезпечення прав дітей, які перебувають у конфлікті із законом, мають стати висновчені нами напрями, реалізація яких дозволить вивести стан державної політики у цій частині на якісно новий рівень.

Список використаних джерел

1. Декларація прав дитини від 20.11.1959 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_38.
2. У 2017 році до колоній потрапило 125 неповнолітніх. URL: <http://www.unn.com.ua/uk/news/1708005-u-2017-roci-do-koloniy-potrapilo-125-nerovnoolitnih>.
3. Неповнолітні злочинці: статистика злочинів та покарань. URL: http://ctijki.com.ua/?sect_id=6&aid=246205.
4. Парламентські слухання «Права дитини в Україні: забезпечення, дотримання, захист» від 12 жовтня 2016 року. URL: http://static.rada.gov.ua/zakon/new/par_sl/sl1210116.htm.
5. Захист прав дитини: підсумки першого року діяльності Уповноваженого Президента України з прав дитини Юрія Павленка. Київ: Адміністрація Президента України, Уповноважений Президента України з прав дитини. 164 с.

Касьяненко Любов Михайлівна,

доктор юридичних наук, професор, професор кафедри фінансового права Національного університету державної фінансової служби України

ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА, ГАРАНТОВАНІ КОНСТИТУЦІЄЮ УКРАЇНИ

Однією із необхідних складових для побудови демократичної, правової держави є забезпечення прав людини, створення дієвих механізмів захисту її законних інтересів, реалізації основного принципу правової держави, згідно з яким людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, а утвердження та забезпечення прав і свобод людини – обов'язком держави. Особливого значення набувають в сфері кримінального судочинства, оскільки виконують основні засади формування політики держави у сфері виконання покарань, яка має бути орієнтована не тільки на створення належних умов для боротьби зі злочинністю, а й на забезпечення прав засуджених.

Упродовж багатовікової історії людської цивілізації йшов складний процес усвідомлення людиною самої себе. Найвидатніші уми людства на-

магалися з'ясувати, що є людина із соціального погляду, які права людини, який механізм їх реалізації. Ці та інші проблеми, тісно пов'язані з ними, відображалися переважно в релігійних і філософських концепціях, політичних трактатах. Проте аж до ХХ ст. концепція прав людини не отримувала адекватного національно-правового і міжнародного-правового втілення.

Аналізуючи ще ідеї та погляди софістів на проблему покарання, варто звернути увагу, що вони вперше в історії кримінального права запропонували цілком визначену кримінально-політичну систему. Значно пізніші софісти (особливо Калліклес та Критіас), слідуючи основному софістському правилу – «мірою усіх речей є людина», зробили ще один крок уперед, категорично стверджуючи, що покарання має слугувати виключно земним, людським цілям, бо самі закони є штучною життєвою мірою, які зумовлені змінами людського світогляду і потребами [1, с. 251].

Без державно-правового забезпечення прав і свобод людини їхнє безперешкодне і безконфліктне використання було б неможливо. Саме в Конституції фіксуються вихідні нормативи про статус людини в суспільстві, її взаємовідносини з державою. Про те, що право встановлює межу владі й забезпечує свободу особистості зазначалося у юридичних актах, наприклад, у Великій Хартії вольностей Англії 1215 р., у Біллі про права 1689 р., в американській Декларації незалежності 1776 р., у сучасних конституціях більшості європейських держав. Обмеження влади і забезпечення свободи – фундаментальні принципи сучасної державності, які складають етичне підґрунтя кожної держави.

У низці статей I розділу Конституції України [2] і в усіх статтях II розділу викладені основні принципи про положення людини в українському суспільстві. Так, стаття 3 Конституції стверджує, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини і їхні гарантії визначають зміст і спрямування діяльності держави. Принципово важливим тут є визнання людини вищою соціальною цінністю. Це означає, що особистість людини є цінністю не тільки для себе, але і для всього суспільства. Вона визначена в тих конституційних положеннях, в яких зафіксовано, наприклад, у статтях 25, 30, 31, 32, 33, 34, 46, 50, що «держава гарантує»; у статтях 24, 42, 115, 53 – «забезпечує» права і свободи людини; у статтях 43, 47, 49 – створює умови для здійснення прав людини; у статті 49 – «підкується» про здійснення прав людини. Разом з тим визначено, що людина – громадянин також відповідальна перед державою, що відповідно закріплено у Конституції, наприклад у статтях 65, 67, 68. Відповідальність держави перед людиною полягає в тому, що держава повинна створювати різноманітні умови, необхідні для здійснення і захисту прав і свобод людини: сприяти реалізації прав і свобод людини шляхом позитивного впливу на формування їх загальносоціальних гарантій; охороняти права і свободи людини шляхом впровадження юридичних заходів для попередження, профілактики порушень прав і свобод людини; захищати права і свободи людини шляхом відновлення порушеного правового стану, притягнення порушників до юридичної відповідальності.

Затримання й арешт є одними із самих жорстких заходів кримінально-процесуального примусу, тому що суттєво торкаються прав і свобод, що гарантуються Конституцією України. Так, у статті 7 Декларації прав людини і громадянина говориться: «Жодна людина не може бути обвинуваченою, заарештованою, засудженою не інакше, ніж у передбачених законом випадках і у відповідних формах». Британський Хабеас Корпус Акт 1679 року встановив судово-процесуальну форму контролю за арештами і дав заарештованим громадянам право звільнення під заставу або поручництво, якщо кримінальна справа була збуджена не за державну зраду й інші тяжкі злочини. У статті 5 Європейської Конвенції про захист прав і основних свобод людини прямо перераховуються правові гарантії оскарження дій посадових осіб на випадок порушення прав громадян.

У конституціях більшості країн Європи, США містяться конкретні конституційні гарантії недоторканності особи, пов'язані з затримкою й арештом. У Конституції України стаття 29 також поширює захист недоторканності особи на усі форми можливого обмеження особистої свободи громадянина (арештів, затримань), зосередивши в цій нормі існуючу законодавчу практику у світі, а також положення міжнародних правових актів, до яких приєдналася Україна.

Проблема прав і свобод людини і громадянина – це не тільки і не стільки проблема взаємовідносин держави, правоохоронних органів і суспільства. Це проблема взаємовідносин правоохоронних органів і конкретної людини, громадянина.

Список використаних джерел

1. Фрагменти ранніх грецьких філософів. Ч. 1. От епічних неокосмогоній до виникнення атомістики: [пер.] / АН СССР. Ін-т філософії. М.: Наука, 1989. 575 с.
2. Конституція України: Основний Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

Кочубко Юлія Володимирівна,
слухач навчальної групи 454 Академії Державної пенітенціарної служби
науковий керівник:
Звенигородський Олександр Михайлович,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального, кримінально-виконавчого права та кримінології Академії Державної пенітенціарної служби

ГЕНЕЗИС ТА СУЧАСНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ СВОБОДИ І НЕСВОБОДИ

Свобода – багатогранне і багатогаспектне явище, надзвичайно важливе для людства. Під прапором свободи відбувалися революції, велися кровопролитні війни... Свобода – один з основоположних ідеалів сучасних демократичних держав. Зважаючи на важливість цього поняття, а також його